

ФУЧИЛАТА ОТ КОТЛЕНСКИТЕ КИЛИМИ ПРЕЗ ВРЕМЕТО И ПРОСТРАНСТВОТО

Тони К. ДИМИТРОВА

Музей на текстилната индустрия в Сливен
8800 Сливен, пл. "Стоил войвода" 3
e-mail: textilemuseum@abv.bg

KITE ORNAMENTS FROM KOTEL'S CARPETS THROUGH THE TIME AND SPACE

Toni K. DIMITROVA

Museum of textile industry in Sliven
Stoil voyvoda sq., 3, 8800 Sliven, Bulgaria
e-mail: textilemuseum@abv.bg

ABSTRACT

On the eve of the International Museum Day, 18 May, an exhibition titled "Fuchila" was opened in one of the halls of the National Museum of Textile Industry in Sliven. The exhibition presents 28 paintings of Dora Kurshumova and traditional textile from the museum fund, united by the rich symbolism and the unique colour of the unique Kotel's carpet. The title of the exhibition leads to the past, when the colourful children's kites are shining from under the skilful hands of the weaver on the rugged carpet. "Fouchila" is one of the oldest models of Kotel's carpets, whose ornament resembles a kite. The authentic pattern shown in the exhibition is such a carpet dating back to 1882.

Key words: art ornaments, carpet hand technics

В навечерието на международния ден на музеите, 18 май, в една от залите на Националния музей на текстилната индустрия в Сливен беше открита изложба със заглавие "Фучила". Изложбата представя 28 живописни платна на Дора Куршумова и традиционен текстил от фонда на музея, обединени от богатата символика и неповторимия колорит на уникалния котленски килим.

Заглавието на изложбата отвежда към миналото, когато изпод сръчните ръце на тъкачката върху вълнения килим грейват цветни детски хвърчила. "Фучила" е един от най-старите модели котленски килими, чиято орнаментика наподобява хвърчило. Пока-

заният в експозицията автентичен образец е такъв килим, датиран от 1882 г.

В платната на Дора Куршумова се съдържа интересна художествена интерпретация на семантиката и символиката на ръчния котленски килим, те носят същата многозначност и многопластовост на образите, в тях се съдържа подобна обредна и ритуална експресивност.

Котленските килими представляват гладка двулицева ръчна тъкан, която се изработва на примитивна тъкачна вертикална рамка с основни вълнени или памучни нишки и цветен вълнен вътък, боядисан с естествени багрила. В него тъкачката вгражда своята духовност, разбиране за света и природата, чрез него

защитава дома и семейството и осигурява жизнеспособността и продължението на рода. Вложената творческа енергия, природни сили и духовни знаци придават на тъканта магическо свойство. С двете си ръце народният художник укротява цветовете на природата и създава приказки и легенди от нишки.

От технологична гледна точка изграждането на орнамента при котленските килими се отличава с натрупване на цветните вътъци по контура на фигурата. Смяната на цветовете става главно на две съседни основни нишки, което позволява образуването на характерни ажюри. Това определя правоъгълникът като основен градивен елемент в котленските килими за разлика от чипровските, където орнаментиката се построява на базата на триъгълната форма. Същата "късана" техника се използва за ръчно орнаментиране и на друг традиционен текстил, какъвто е показан в изложбата - престилки, колани и др. Този интересен начин за тъкане "на участък", т.е. вътъкът не преминава от единия до другия край на тъканта, а изгражда орнамент, може да се наблюдава в самата изложба чрез демонстрация на тъкане на вертикален килимарски стан.

В композиционно отношение котленските килими се характеризират с богато украсено централно поле, рамкирано с бордюри и с подчертано внимание към детайла. Мотивите са преобладаващо геометрични, а в по-късен период - съчетани с растителни, животински и човешки фигури. Цветово те са изградени контрастно спрямо основното поле.

Усъвършенстването на тази текстилна техника преминава от просто възпроизвеждане на килимените черги, през утвърждаване на типични образци, до творческо пресъздаване на вече известни модели. Появяват се и тематични килими какъвто е "Патрахиля" или "Есенни листа".

Често килимарката "подписва" своята творба, като вкарва инициалите си годината на създаване в тъканта. Така тя със самочувствие демонстрира своето умение да владее техниката, да реди мотиви и да създава цветни хармонии.

Авторът на изложбата Дора Куршумова е икономист по образование и професия, но нейните проучвания в областта на регионалната

традиционната обредност и костюм, народно текстилно изкуство и приложни практики я провокират да създава художествени текстове и визуални перифрази на това културно богатство. Картините в изложбата образуват един завършен цикъл платна с директна препратка към характерните за килимите от котленско елементи - мотиви, композиция и колорит.

Някои от картините носят същите наименования, както килимите - "Фучила", "Огърлицата", "Дървото на живота", "Пиленца", "Патрахиля", други са свързани с фолклора и митологията - "Втъкана невеста", "Молитва", "Лазарка", трети отразяват бита - "Котленски чеиз", "Тайната на килима", "Между два цървула", "Голямото тупане". Всяко от платната има собствена история и разказва своя притча.

Художествените похвати при създаването на живописните платна също кореспондират с текстилни техники, които са използвани в миналото, каквато е батикът. Така в изложбата, където се срещат изкуството на преплетените нишки и четката на художника, се проявяват натрупаните знания за текстилното изкуство в неговите разнообразни форми.

2018 г. е обявена за Европейската година на културното наследство. Като интердисциплинарен проект, който чрез средствата на изобразителното изкуство представя част от нашето културно наследство, каквато е котленската килимена техника, изложбата е включена в българския национален календар със събития, посветени на тази година.

Сливен, май 2018 г.

REFERENCES

- [1] Stankov D., Kotlenski kilimi, Sofia, BAS, 1968.
- [2] Veleva M., Venedikova V., Tykani i tykatchni tehniki ot yugoiztochna i severozapadna Bulgaria, Sofia, 1967.
- [3] National museum of textile industry, Kotlenski kilim, exposition, Sliven, 2002, <https://www.polytechnicsofia.com/>.
- [4] National museum of textile industry, Sliven, Basic fund, Scientific supporting fund, Collections of textiles, <https://www.polytechnicsofia.com/>
- [5] Kurshumova Dora, Tchudnite kilimi ot kotlensko, Sliven, 2017